
تأثیر استقلال زنان بر میزان باروری مطالعه موردی: زنان متأهل ۲۰-۳۵ شهر نور

مریم اسکندری^۱، دکتر سیف ا. فرزانه^۲

چکیده

باروری یکی از عوامل سه گانه تغییر و تحولات جمعیتی است. به نظر می رسد میزان نوسانات دموگرافیک بیش از هر عامل دیگر تابعی از میزان باروری است. این شاخص اگرچه از جلوه بیولوژیک و فیزیولوژیک برخوردار است، خاستگاه آن را عناصر فرهنگی و اجتماعی تشکیل می دهند. دستگاه نظری این پژوهش بر الگوی آگاهی و استقلال زنان استوار است و فرضیه‌ها نیز از مدل نظری تحقیق استخراج شده‌اند. روش تحقیق از نوع پیمایشی و جامعه آماری شامل کلیه زنان متأهل ۲۰-۳۵ ساله شهر نور است. نمونه آماری شامل ۳۸۶ نفر است که با استفاده شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته اند. یافته‌های تحقیق نشان می دهد که متغیر استقلال اطلاعاتی بالاترین تأثیر منفی بر میزان باروری را دارد. یعنی در جهت کاهش میزان باروری عمل می کند. بعد از آن استقلال تصمیم گیری و استقلال اقتصادی تأثیری منفی بر روی میزان باروری شهر نور داشته اند.

کلید واژه ها

باروری، استقلال اطلاعاتی، استقلال تصمیم گیری، استقلال اقتصادی، شهر نور.

پذیرش مقاله: ۹۱/۳/۱۸

دریافت مقاله: ۹۰/۶/۲۰

۱. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، دانشکده علوم اجتماعی، رودهن، ایران.

۲. دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، گروه علوم اجتماعی، بابل، ایران.

مقدمه

رشد جمعیت برآیند سه عامل مهم جمعیت‌شناسی یعنی باروری، مرگ و میر و مهاجرت است. بالا بودن میزان باروری، به ویژه در جوامع در حال توسعه مؤثرترین متغیر در ازدیاد جمعیت به حساب می‌آید. نقش باروری به عنوان مهم‌ترین پدیده تعیین‌کننده میزان رشد جمعیت سبب شده که مطالعات مربوط به آن نسبت به سایر پدیده‌های جمعیت از اهمیت فراوانی برخوردار باشد. در ادبیات جمعیت‌شناختی بسیاری از مطالعات، باروری پایین را به بهبود پایگاه و افزایش استقلال زنان در محیط خانه و اجتماع نسبت داده‌اند. این مطالعات نشان داد که استقلال بیشتر زنان می‌تواند وضعیتی ایجاد کند که در آن، متغیرهای دیگر به گونه‌ای قوی‌تر بر باروری تأثیر بگذارند و متقابلاً بهبود در سایر متغیرها سبب ایجاد شرایطی شود که استقلال زنان بیشترین تأثیر را روی باروری داشته باشد.

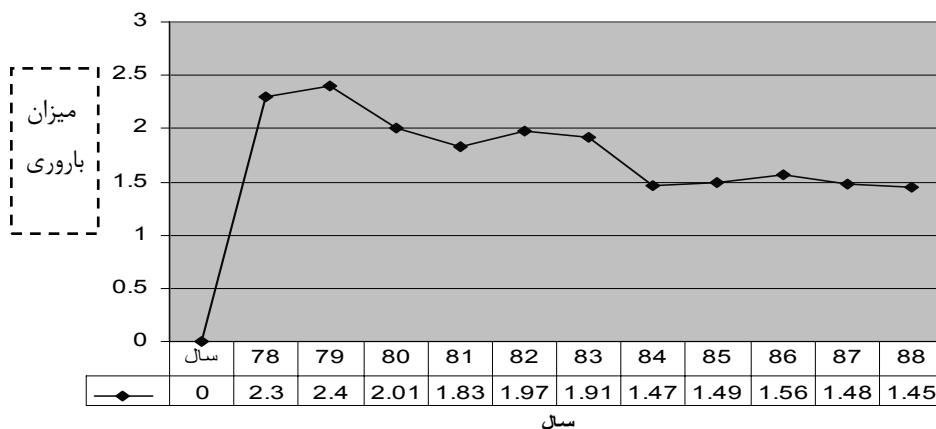
بیان مسئله

باروری یکی از عوامل سه‌گانه تغییر و تحولات جمعیتی است. به نظر می‌رسد میزان نوسانات دموگرافیک بیش از هر عامل دیگر تابعی است از میزان باروری، و میزان باروری کل نیز شامل متوسط تعداد فرزندان است که یک زن در طول سنین ۴۹-۱۵ سالگی به دنیا می‌آورد. این شاخص اگرچه جلوه بیولوژیکی و فیزیولوژیکی هم دارد، خاستگاه آن را عناصر فرهنگی و اجتماعی تشکیل می‌دهند و می‌توان گفت که مهم‌ترین و اصلی‌ترین حرکات و تغییرات جمعیتی در بیشتر ممالک جهان از جمله ایران واقعه ولادت یا زاد و ولد است که در علم جمعیت‌شناسی تحت عنوان باروری خوانده می‌شود و معیار اندازه‌گیری آن هم تعداد فرزندان زنده به دنیا آمده است.

ایران در سه دهه اخیر تحولات چشمگیر جمعیت‌شناختی را تجربه کرده است. کاهش نسبی سطح باروری در ایران در دهه ۱۳۵۰ بیانگر تحول نسبتاً قابل توجهی است که در اثر فعالیت‌های تنظیم خانواده سالهای قبل از آن صورت گرفته بود. تحولات سیاسی و اجتماعی در نیمه دوم دهه ۱۳۵۰ شرایطی ایجاد کرد که در اثر فعالیت‌های انجام شده از سال‌های ۱۳۴۶ به بعد را در محاق قرار داد. نخستین اقدام عملی در این مورد، توقف برنامه‌های تنظیم خانواده بعد از انقلاب بود که بیشتر ریشه در شعارهای قبل و همزمان با انقلاب داشت، که این گونه فعالیت‌ها را به نوعی برگرفته از سیاست‌های دیکته شده غرب می‌دانست. اعلام نشدن سیاست رسمی جمعیت در سال‌های اولیه انقلاب زمینه را برای تعابیر و تفاسیر علمای مختلف مذهبی، صاحب‌نظران و سیاستمداران در مورد دیدگاه اسلام به تنظیم خانواده ایجاد کرد و طی آن ایده‌های موافق افزایش جمعیت شکل گرفت. شروع جنگ ایران و عراق و سیاست‌های دولتی به ویژه اعمال سیستم کوپنی برای تامین معاش و مایحتاج اولیه مردم، زمینه‌های اجتماعی و سیاسی دیدگاه‌های پروناتالیستی را تقویت کرد نتیجه این شرایط افزایش سطح باروری در سال‌های اولیه انقلاب بود.

مطالعات اخیر نشان می دهد که میزان باروری کل در سال های اولیه انقلاب اسلامی افزایش یافت و به حدود ۷ فرزند در سال های ۶۰-۵۹ رسید. سیاست ها و برنامه های توسعه در آن زمان متمرکز بر پی گیری و تحقق شعارهای اجتماعی دوران انقلاب مبنی بر کاهش فاصله میان غنی و فقیر، گسترش امکانات و خدمات آموزشی و بهداشتی به نقاط محروم و روستاها، ایجاد مدارس و ترغیب دسترسی یکسان دختر و پسر به خدمات آموزشی بود. با این حال عدم ضرورت اعمال برنامه های تنظیم خانواده، اندیشه مسلط دولت و سیاست مداران بود، به عبارتی، با توجه به اینکه دیدگاه فوق از پشتوانه علمی و دقیق آثار و پیامدهای رشد جمعیت در آینده برخوردار نبود، از این رو تدوین سیاست کنترل جمعیت به طور رسمی احساس نمی شد. این شرایط از یکسو باعث افزایش رشد جمعیت می شد و از سوی دیگر اعمال برنامه های توسعه از جمله گسترش آموزش و بهداشت و نیز خدمات روستایی در کشور زمینه را برای تحولات اجتماعی و تغییر نگرش های مردم ایجاد کرد و تأثیرات آن در یک دهه بعد مشهود شد (شوازی و دیگران، ۱۳۸۳: ۹). از سال های ۱۳۶۴ به بعد سطح باروری رو به کاهش گذاشت.

شهر نور نیز به عنوان یکی از شهرهای ایران نیز مستثنی از این برنامه ها و سیاست ها نبود. میزان باروری در این شهر که در استان مازندران قرار دارد، از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۸ به صورت زیر بوده است:

نمودار. میزان باروری طی سال های مختلف در شهر نور

بنابراین و با توجه به این آمار می توان مدعی تبیینی را به این صورت مطرح کرد که میزان باروری در شهر نور کاهش یافته است، چرا که توجه به این آمارها ما را به این دانش و آگاهی می رساند که در این شهر میزان باروری از ۲/۳ در سال ۱۳۷۸ به ۱/۴۵ در سال ۱۳۸۸ رسیده است

(مرکز بهداشت شهرستان نور، ۱۳۸۹). این آمار جای سؤال دارد چرا که نشان دهنده کاهش ۰/۸۵ در میزان باروری است این آمار در واقع مدعی تبیینی ما را به اثبات می‌رساند. براساس داده‌های نمودار شماره یک چنین استنباط می‌شود که در طول دوره ۱۳۷۸ به این طرف در شهر نور میزان باروری کاهش یافته است. این کاهش در شهر نور با توجه به نظریه‌های جمعیت‌شناختی جدا از تأثیرپذیری میزان باروری از متغیرهای مختلفی مثل استقلال و آگاهی زنان نیست و بر تأثیر و بازتاب مجموعه ای از متغیرهایی دلالت دارد که در فضای اجتماعی و فرهنگی زندگی مردم این شهر نقش مهم و مؤثری بر عهده داشته‌اند. با این توضیحات می‌توان سؤال اصلی پژوهش را به این صورت مطرح کرد:

چه رابطه‌ای بین آگاهی و استقلال زنان با میزان باروری در شهر نور وجود دارد، به عبارتی این عوامل میزان باروری در شهر نور را چگونه تبیین می‌کنند؟

چارچوب نظری

تردیدی نیست که تحولات باروری تحت تأثیر عوامل متعددی است که در تعامل با یکدیگرند با این حال سهم هر یک از عوامل در کاهش یا افزایش باروری، فهم تأثیرات علی، یا محدود کردن عوامل در یک طبقه بندی نظام یافته وجود ندارد. تا به حال دیدگاه‌ها و نظریه‌های مختلفی برای تبیین تحولات باروری در کشورها و مناطق مختلف مطرح شده است که در یک دسته بندی جامع به شرح زیر می‌توان به آنها اشاره کرد:

(الف) نظریه‌هایی که بر عوامل بیولوژیکی تأکید دارند،

(ب) مدل متغیرهای بینابین (ترکیبی از متغیرهای اجتماعی زیست‌شناختی است)،

(پ) نظریه‌های اقتصادی تبیین‌کننده باروری،

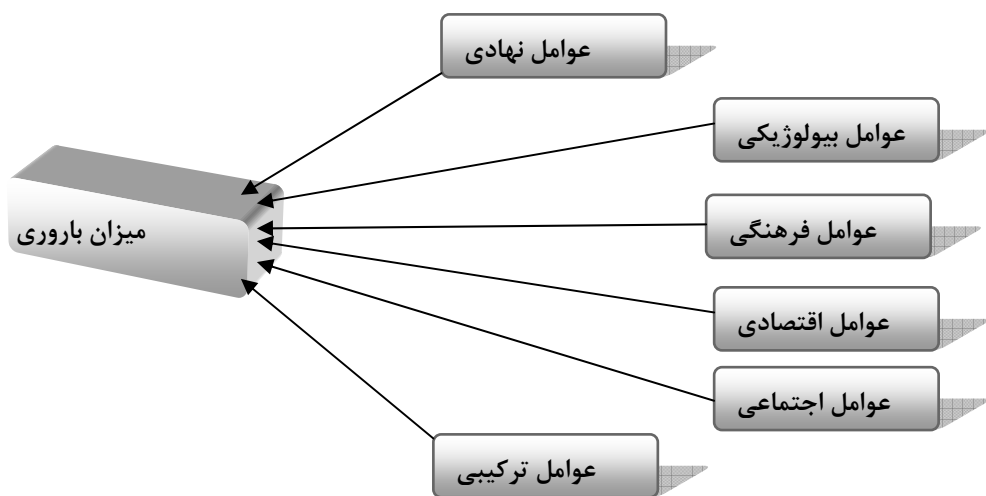
(ت) مدل جامعه‌شناختی تبیین باروری،

(ث) نظریه‌های فرهنگی باروری،

(ج) نظریه‌های اجتماعی - فرهنگی باروری،

(چ) نظریه‌های تبیین نهادی باروری.

مدلهایی نیز وجود دارد که ترکیبی از نظریه هاست (مثلاً نظریه‌های اقتصادی - اجتماعی؛ نظریه‌های اجتماعی و فرهنگی و ...) اما هدف ما سته بندی کلی از نظریه هاست. در زیر مدل این نظریه‌ها و تأثیر آنها بر تحولات باروری طراحی شده است که به تشریح آنها می‌پردازیم.

شکل ۱. تاثیر عوامل مختلف مؤثر بر میزان باروری

برای دستیابی به یک مدل مفهومی مناسب و تبیین مساله مورد نظر در این تحقیق تلاش شده است که از یک چارچوب نظری مناسب استفاده شود تا ارتباط منطقی مفاهیم اصلی تحقیق حفظ شود. تاکنون دیدگاه‌ها و نظریه‌های گوناگونی برای تبیین تحولات باروری در کشورهای مختلف مطرح شده است و بخش عمده‌ای از تلاش‌های جمعیت‌شناسان همواره صرف توسعه مدل‌های تبیینی و تئوریزه کردن ساز و کار تأثیر تحولات اجتماعی بر تفاوت‌ها و تغییرات باروری شده است. این گوناگونی‌ها در هر حال تقاضا می‌کند که متغیرهای دخیل در رویداد مسئله این تحقیق مشخص شود و با نظامی منطقی چارچوبی فراهم آید که توانایی تبیین مسئله این تحقیق را داشته باشد. اگر چه ثمره این تلاش‌ها، به طور نسبی توانسته است امروزه درک ما را از موضوع ارتقاء دهد اما امروزه دیگر تبیین مسایل با یک نظریه امکان‌پذیر نیست زیرا یک مسئله تحت تأثیر عوامل و شرایط متفاوتی است که این عوامل عموماً در نظریه‌های مختلف به نوعی بیان شده‌اند به همین جهت ما برای تبیین بهتر مسئله مان از تئوری‌های مناسب و مرتبط استفاده نموده‌ایم تا هم مسئله بهتر و روشن‌تر بیان شود و هم اینکه قدرت تبیین بالاتر برود در کشور ایران با افزایش رو به رشد تحصیلات زنان، تمایل زنان به شرکت در فعالیت‌های اقتصادی و همچنین میل به پیشرفت اجتماعی از یک طرف و پذیرش بیشتر مردم و دولت در مورد مشارکت زنان در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و ورزشی نسبت به زمان‌های قبل از طرف دیگر گام‌های ابتدایی در جهت تساوی جنسیتی و این موضوع در تعویق ازدواج زنان ایران نقش داشته و هم در پایین آمدن باروری در سال‌های اخیر مؤثر بوده است قدرت زنان در خانواده همگام با برابری جنسیتی در جامعه تأثیر

عمده‌ای در به ثمر رسیدن برنامه‌های تنظیم خانواده و به طور کلی انتقال باروری داشته است (عباسی شوازی، ۲۰۰۰:۲۳).

پایگاه و استقلال زنان دو مفهوم استاندارد هستند که در متون مربوط به جنسیت به کار برده می‌شوند تا میزان دسترسی، کنترل و استقلال در تصمیم‌گیری‌های زنان را بیان کنند و غالباً به محدوده‌ای از رفتارها و نگرش‌ها نیز اشاره می‌شود.

دیسون و مور استقلال را قابلیت و توانایی فرد در دستکاری کردن و تغییر دادن محیط شخصی تعریف کرده‌اند. استقلال در این تعریف به توانایی‌های فنی و اجتماعی و روانی برای به دست آوردن اطلاعات و به کارگیری آنها به عنوان مبنایی برای تصمیم‌گیری در مورد موضوعات خصوصی و حریم شخصی اشاره دارد (دیسون و مور، ۱۹۸۳: ۴۶). بنابراین تساوی استقلال بین دو جنس در معنی حاضر به توانایی اتخاذ تصمیم با توجه به موضوعات شخصی اشاره دارد. جی جی بوی^۱ استقلال زنان را یکی از زمینه‌های کاهش باروری در جامعه می‌داند و ابعاد متفاوتی را برای استقلال رفتاری زنان مطرح می‌سازد.

ابعاد استقلال زنان از دیدگاه جی جی بوی شامل پنج بخش مجزا اما به هم وابسته است:

۱. استقلال اطلاعاتی: دسترسی زنان به اطلاعات جدید در فضای جامعه، زمینه ساز نوعی استقلال برای آنان می‌شود. این نوع استقلال می‌تواند منفک از خانواده و همسر باشد. تحصیلات، رسانه‌ها، ارتباط زنان با خارج از خانه موجبات کسب اطلاعات بیشتر برای آنها را فراهم می‌آورد. زنان تحصیل کرده دید جهانی وسیع‌تری دارند. دارای ادراک بیشتری از یک زندگی جایگزین هستند و در مورد قدرت و استبداد شک و تردید بیشتری دارند. این بُعد از استقلال به زنان امکان می‌دهد که موقعیت خود را با استفاده از اطلاعاتی که از جهان پیرامون به دست می‌آورند ارتقا دهند.

۲. استقلال تصمیم‌گیری: بعد دیگری از استقلال رفتاری زنان است. تحصیلات، آموزش، ایجاد زمینه‌های شغلی، ایده و نظر زنان را در تصمیمات مرتبط با رفاه و زندگیشان تقویت می‌کند. این به معنی اعتقاد بیشتر زنان به خودشان در اتخاذ تصمیم، بیان ایده، نظرات و مشارکت در بخش‌های خانوادگی است.

۳. استقلال فیزیکی: اشاره به تعامل و ارتباط زنان با نهادها و سازمانهای موجود در جامعه دارد. زنان تحصیل کرده ارتباط بیشتری با جهان پیرامون خود دارند. زنانی که به تحصیل می‌پردازند دارای آزادی تحرک بیشتر و اعتماد به نفس بالاتر در استفاده از خدمات موجود هستند.

۴. استقلال عاطفی: همگام با تغییر شکل خانواده از خانواه گسترده به هسته‌ای، وابستگی زنان نیز خانواده گسترده‌تر کمتر شده و به خانواده هسته‌ای خود وابسته می‌شوند. بدین ترتیب زنان

¹ Jejee Bhoj

تحصیل کرده صداقت و وفاداریشان را از روابط گسترده خانواده به خانواده مبتنی بر ازدواج تغییر می‌دهند. بدین ترتیب نوعی استقلال جدا از خانواده گسترده بدست می‌آورند. با به دست آوردن استقلال عاطفی، زنان اعتماد به نفس بیشتری به دست می‌آورند، به ارزش خود بیشتر واقفند و کمتر خود را تکذیب و انکار می‌کنند.

۵. اعتماد به نفس در به دست آوردن استقلال اقتصادی و اجتماعی^۱: آموزش، اعتماد به نفس زنان را در وضعیت های اقتصادی افزایش می‌دهد. استقلال مالی و اقتصادی زنان یکی از عوامل تأخیر در ازدواج و تشکیل خانواده است که متعاقب آن بچه دار شدن نیز به تأخیر می‌افتد. به دست آوردن منابع مالی، اشتغال، تحصیلات می‌تواند استقلال عملکرد مالی زنان را در منزل در پی داشته باشد و از اتکای آنان به همسران خود بکاهد. استقلال اقتصادی زنان زمینه ساز نوعی اعتماد به نفس در آنها خواهد شد و باعث می‌شود زنان بر رفتار خود کنترل بیشتری داشته باشند. از نظر کرودل استقلال زنان دارای سه بُعد است که عبارتند از:

۱. استقلال فیزیکی یا آزادی فعالیت زنان
۲. استقلال تصمیم گیری که به معنای مشارکت زن در تصمیم گیری‌های منزل است.
۳. استقلال اقتصادی به معنای دستیابی زن به منابع سرمایه و امکانات مالی است (کرودل، ۱۰:۲۰۰۳).

باید توجه داشت که بروز چنین تحولاتی در موقعیت زنان نیازمند یک تحول کیفی در ذهنیت آنهاست. زنان باید ضرورت این تحول را درک کنند و توجیهی منطقی برای آن داشته باشند. یعنی با سنجش نیازها خود در مقوله فرزندآوری، دربارهٔ ادامه یا توقف آن تصمیم بگیرند و بدین ترتیب درونی ترین لایه‌های پیچیده روابط زناشویی را به طور موثر به کنترل خود در آورند.

این نوع نگرش به وضعیت استقلال رفتاری زنان مورد توجه متفکران دیگری مثل دارمالیتگام و مورگان^۲ نیز بوده است. دارمالیتگام و مورگان با اشاره به اینکه پایگاه زنان را باید با استفاده از شاخص های چند گانه ای سنجید، معیارهای زیر را مطرح می‌کند:

۱. کنترل زنان بر منابع اقتصادی محدوده ای را نشان می‌دهد که زنان به فرزندآوری به عنوان منبعی برای حمایت و امنیت وابسته نیستند. استقلال اقتصادی به وسیله کاهش تقاضا برای تعداد زیاد فرزند و کاهش ترجیح جنسی به نفع پسر بر باروری تأثیر می‌گذارد. همچنین این استقلال کلیدی برای موقعیت بهتر آنهاست. در بسیاری از نظام‌های اجتماعی زنانی که موقعیت اقتصادی بهتری دارند و بیشتر متکی به خود هستند از موقعیت بهتری برخوردارند. احساس آزادی عمل

¹ socio- economic autonomy

² Dharmalingam, Morgan

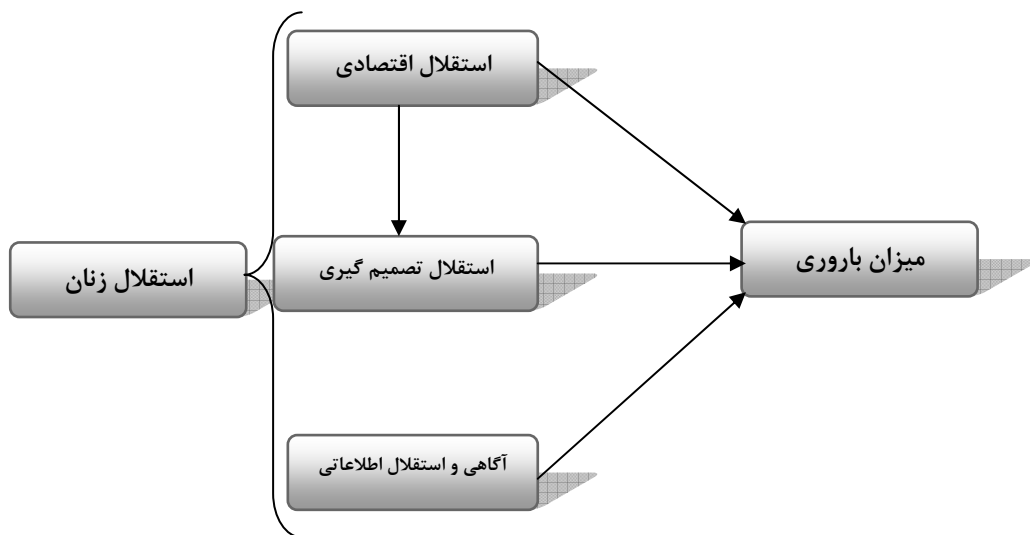
تصمیم‌گیری) بیشتری می‌کنند و این وضعیت تا جایی که به زنان مربوط می‌شود میزان باروری پایین‌تری را برای آنها به دنبال دارد.

۲. آزادی تحرک: آزادی تحرک توانایی زنان برای جستجو و به دست آوردن آگاهی و اطلاعات را افزایش می‌دهد و ممکن است از طریق افزایش دسترسی زنان به وسایل کنترل موالید و کاهش هزینه‌های کنترل باروری باعث تغییر در باروری شود. آزادی تحرک زمینه‌ساز شکل‌گیری تفکرات و اندیشه‌های جدید بین زنان در حوزه رفتار باروری می‌شود.

۳. ارتباط زوج‌ها: می‌تواند توجه و رسیدگی به سلامت و بهداشت زوج‌ها و آرزوی کوچک کردن بعد خانوار را افزایش دهد. (دارمالینگام و مورگان، ۱۹۹۶: ۷).

این شاخص‌ها به محدوده استقلال زنان در موضوعات اقتصادی و درجه و حدود جا به جایی از یک مکان به مکان دیگر بدون اجازه شوهر یا فرد بزرگ‌تر خانواده اشاره دارد و هم‌چنین محدوده عکس‌العمل زوج‌ها در مورد موضوعات مالی، اجتماعی و باروری را نشان می‌دهد. اگرچه مفهوم استقلال زنان با توجه به ویژگی چند بعدی بودنش از دیدگاه‌های مختلف و برای هدف‌های گوناگون با عبارات متفاوتی بیان شده است، تعاریف آن تا حدودی با هم تداخل دارند. در یک عبارت کلی، استقلال زنان به توانایی‌های اجتماعی و روانی اشاره دارد که یک زن برای به دست آوردن اطلاعات و به کارگیری آنها به عنوان مبنایی برای تصمیم‌گیری در مورد موضوعات خصوصی و حریم شخصی خویش نیاز دارد و همچنین شامل توانایی‌هایی است که یک زن برای مستقل عمل کردن و خارج شدن از سلطه اطرافیان باید کسب کند (بوی، ۱۹۹۵: ۱۴).

با در نظر گرفتن این شرایط و سؤال تحقیق مبنی بر اینکه چه رابطه‌ای بین آگاهی و استقلال زنان با میزان باروری در شهر نور وجود دارد و به عبارتی برای اینکه عوامل مزبور میزان باروری در شهر نور را چگونه تبیین می‌کنند، از مدل استقلال زنان استفاده شده است. این نظریه‌ها با توجه به استدلال‌های بالا انتخاب شده و این نکته نیز مدنظر بوده است که امروزه باروری یک پدیده اجتماعی - فرهنگی و تا حد بسیار قابل ملاحظه‌ای متأثر از استقلال زنان است بوده است.

شکل ۲: مدل نظری پژوهش

فرضیه‌های پژوهش

۱. بین استقلال اطلاعاتی زنان و میزان باروری رابطه وجود دارد، به طوری که هر چه استقلال اطلاعاتی در بین زنان بیشتر باشد باروری کمتر است.
۲. افزایش استقلال اقتصادی در بین زنان احتمالاً میزان باروری آنها در خانواده را تحت تأثیر قرار می دهد.
۳. افزایش استقلال تصمیم گیری زنان در خانواده احتمال اثرگذاری آنها بر میزان باروری را تقویت می کند.
۴. به نظر می رسد استقلال اقتصادی بر استقلال تصمیم گیری زنان تأثیر دارد. به طوری که استقلال اقتصادی تصمیم گیری زنان را تقویت می کند.

تعریف مفاهیم و متغیرها

استقلال زنان: در یک عبارت کلی استقلال زنان به توانایی های اجتماعی و روانی اشاره دارد که یک زن برای به دست آوردن اطلاعات و به کارگیری آن به عنوان مبنایی برای تصمیم گیری در مورد موضوعات خصوصی و حریم شخصی خویش نیاز دارد و همچنین شامل توانایی هایی است که یک زن برای مستقل عمل کردن و خارج شده از سلطه اطرافیان باید کسب کند (ججی بوی، ۱۹۹۵: ۱۴).

استقلال اطلاعاتی: کسب دانش و اطلاعات بدون دخالت عوامل جانبی را استقلال اطلاعاتی گویند (محمدی فر، ۱۳۷۷: ۱۷). متغیر استقلال اطلاعاتی در این تحقیق در سه بُعد و کلاً نه گویه مورد سنجش قرار گرفته است. این متغیر میزان استقلال اطلاعاتی را نشان می دهد.

جدول شماره ۱: تعریف عملیاتی متغیر استقلال اطلاعاتی

مفهوم	ابعاد	معرف ها
استقلال اطلاعاتی	کسب اطلاعات مورد نیاز	آگاهی از وسایل پیشگیری از باروری
		آگاهی از زمان مناسب اولین زایمان
	اوقات فراغت	معرف ها
		تأمین اطلاعات مورد نیاز درباره تنظیم خانواده از تلویزیون
		تأمین اطلاعات مورد نیاز درباره تنظیم خانواده از رادیو
		تأمین اطلاعات مورد نیاز درباره تنظیم خانواده از روزنامه و مجلات
	معرف ها	تماشای برنامه های تلویزیون
		گوش دادن به رادیو
		مطالعه روزنامه و مجله

استقلال اقتصادی: این مفهوم را در معنای کلی گامی در جهت استقلال سیاسی می دانند که از طرق مختلف تحقق پذیر است، مثل حمایت از تولید داخلی و اعمال شیوه های خود بسندگی، گاهی این مفهوم را به معنای آزادی در اعمال اقتصادی بدون دخالت یا اعمال قدرت می دانند (مشیری، ۱۳۶۹: ۶۴). استقلال اقتصادی به این صورت عملیاتی می شود: نحوه مصرف درآمد خانه، سرمایه گذاری درآمد، مصرف درآمد شخصی، پس انداز درآمد شخصی برای دوران سالمندی، نحوه تصمیم گیری درباره درآمد شخصی.

استقلال تصمیم گیری: این مفهوم را آزادی عمل در مراحل ساخت و اتخاذ تصمیم بدون دخالت و قدرت دیگران تعریف می کنند (رحمان و دیگران، ۲۰۰۷: ۱۲۳). استقلال تصمیم گیری زنان به

وضعیتی اطلاق می شود که یک زن بدون دخالت و قدرت همسر خود در مراحل ساخت و اتخاذ تصمیم آزادی عمل داشته باشد. استقلال تصمیم گیری به این صورت عملیاتی شده است: فاصله گذاری بین فرزندان، تصمیم گیری در مورد دیدن اقوام و آشنایان، تصمیم گیری در مورد خرید منزل، تصمیم گیری درباره تعداد فرزندان، اظهار نظر درباره تصمیمات منزل، تصمیم گیری، مخالفت با تصمیمات شوهر و تصمیمات مربوط به خانه.

باروری^۱: فرهنگ جمعیت شناسی باروری را توان فرزندآوری افراد، زوج ها، گروه ها یا جمعیت تعریف می کند (ویلسون^۲، ۱۹۸۵: ۸۱). لغت نامه جمعیت شناسی نیز باروری را به عمل توالد و تناسل واقعی اطلاق می کند (امانی و دیگران، ۱۳۵۴: ۵۹). در این پژوهش برای عملیاتی کردن متغیر وابسته که همان میزان باروری است، تعداد کل فرزندان زنده به دنیا آمده زنان ازدواج کرده ۳۵-۲۰ ساله به عنوان شاخص باروری نکاحی در نظر گرفته شد تا مورد بررسی قرار گیرد. گویه ای که این متغیر را می سنجد؛ تعداد فرزندان است.

روش تحقیق

این تحقیق، بر اساس ماهیت موضوع و چگونگی به دست آوردن داده های مورد نیاز، تحقیقی توصیفی از نوع پیمایشی است. در این روش معمولاً با استفاده از داده هایی که از طریق پرسشنامه جمع آوری می شود به تحلیل موضوع می پردازد.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه زنان متأهل ۳۵-۲۰ ساله شهر نور است، که آمار آن را مرکز بهداشت شهر نور ۳۲۰۸ نفر اعلام کرده است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده نموده آماری ۳۸۶ نفر تعیین شد. شیوه نمونه گیری در این تحقیق تصادفی طبقه ای بوده است. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش میدانی و کتابخانه ای است، به طوری که اطلاعات مربوط به متون نظری و تجربی تحقیق با استفاده از روش کتابخانه ای، و داده های مورد نیاز در بخش پیمایشی با استفاده از روش میدانی جمع آوری شده اند. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. این ابزار براساس مفاهیم و متغیرهای تحقیق طراحی و تنظیم شده است. در این تحقیق استقلال اقتصادی، استقلال اطلاعاتی و استقلال تصمیم گیری به عنوان متغیرهای مستقل و میزان باروری به عنوان متغیر وابسته مورد توجه قرار گرفته اند.

اعتبار پرسشنامه این پژوهش به سه شیوه رجوع به استادان و متخصصان صاحب نظر در این حوزه، رجوع به نظریه ها و تعاریف معتبر و همچنین تحقیقات پیشین و از دو بُعد بررسی شد. این دو بُعد شامل اعتبار محتوا و اعتبار سازه است. سپس برای سنجش میزان اعتماد (پایایی) به ابزار تحقیق، پرسشنامه مقدماتی بین ۳۰ نفر توزیع و پس از ارزیابی آن به روش آلفای کرونباخ، که بیانگر پایایی و

¹ Fertility

² Wilson

انسجام درونی ابزار تحقیق است، کلیه گویه هایی که ضریب آلفای کرانباخ آنها کمتر از ۰/۷ بود، حذف گردید.

برای بررسی رابطه معنادار بین متغیرها از روش تحلیل رگرسیون و برای بررسی همزمان رابطه متغیرهای مستقل و وابسته از رگرسیون چند گانه و همچنین تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

الف. تحلیل توصیفی داده‌ها

یکی از گام های اصلی و مهم در تجزیه و تحلیل داده های تجربی توصیف آنها است. در این بخش به توصیف متغیر های تحقیق که شامل متغیرهای زمینه ای، متغیر های مستقل و متغیر وابسته است پرداخته می شود.

سن: توزیع فراوانی و درصد فراوانی زنان متأهل ۲۰-۳۵ ساله شهر نور نشان می دهد که ۴۳/۳ درصد از زنان در فاصله سنی بین ۲۶-۳۰، ۳۸/۶ درصد بین ۳۱-۳۵ سال و تنها ۱۸/۱ درصد از زنان در فاصله سنی بین ۲۵-۲۰ سال قرار دارند.

تحصیلات: یافته‌ها دلالت بر آن دارد که ۳۰/۶ درصد از این زنان سطح تحصیلات آنها راهنمایی، ۲۴/۱ درصد دیپلم، ۱۶/۳ درصد لیسانس، ۱۰/۹ درصد فوق دیپلم، ۱۰/۴ درصد تحصیلات آنها در سطح دبیرستان، ۷/۳ در سطح ابتدایی، ۰/۳ بیسواد و ۰/۳ نیز فوق لیسانس بوده است.

تعداد فرزندان: یافته‌ها نشان می دهد که ۳۴/۲ درصد از زنان مورد پژوهش دارای دو فرزند، ۲۶/۹ درصد بدون فرزند، ۲۳/۱ درصد دارای سه فرزند، ۱۰/۶ درصد دارای یک فرزند، ۳/۶ درصد دارای ۴ فرزند و ۱/۶ درصد دارای پنج فرزند هستند.

شغل: یافته‌ها بیانگر این است که ۵۱/۶ درصد از زنان مورد پژوهش شاغل و ۴۸/۴ درصد نیز فاقد شغل خارج از خانه هستند.

توصیف متغیر استقلال اطلاعاتی: یکی از متغیرهای اصلی و مهم در این تحقیق متغیر مستقل استقلال اطلاعاتی است. متغیر استقلال اطلاعاتی در این تحقیق در سه بُعد و کلاً نه گویه مورد سنجش قرار گرفته است. این متغیر میزان استقلال اطلاعاتی زنان متأهل ۲۰-۳۵ شهر نور را نشان می دهد. فراوانی هر یک از گویه‌ها به همراه درصد معتبر آنها پس از ترکیب در سه سطح بالا، متوسط و پایین و موافقم، بی نظر و مخالفم در جدول ۲ مشخص شده است.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی نسبی سنجه های استقلال اطلاعاتی

متغیر	ابعاد	گفتارها	بالا		متوسط		پایین		کل		
			فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد			
استقلال اطلاعاتی	سطح آگاهی	آگاهی شما از برنامه های سلامت بهداشت باروری	۱۹۸	۵۱,۳	۱۶۷	۴۳,۳	۲۱	۵,۴	۳۸۶	۱۰۰	
			۲۶۵	۶۸,۷	۹۰	۲۳,۳	۳۱	۸	۳۸۶	۱۰۰	
			۲۰۹	۵۴,۱	۱۴۳	۳۷	۳۴	۸,۸	۳۸۶	۱۰۰	
	کسب اطلاعات مورد نیاز	گفتارها	آگاهی شما از زمان مناسب اولین زایمان	۲۵۸	۶۶,۸	۷۴	۱۹,۲	۵۴	۱۴	۳۸۶	۱۰۰
				۱۱۶	۳۰,۱	۱۶۱	۴۱,۷	۱۰۹	۲۸,۳	۳۸۶	۱۰۰
				۱۶۷	۴۳,۳	۱۲۶	۳۲,۶	۹۳	۲۴,۱	۳۸۶	۱۰۰
اوقات فراغت	گفتارها	آگاهی شما از نیازم را در باره تنظیم خانواده از تلویزیون تا من می کنم	۲۵۲	۶۵,۳	۸۹	۲۳,۱	۴۵	۱۱,۷	۳۸۶	۱۰۰	
			۶۵	۱۶,۸	۸۱	۲۱	۲۱	۵,۴	۳۸۶	۱۰۰	
			۲۴	۶,۲	۹۴	۲۴,۴	۲۶۸	۶۹,۴	۳۸۶	۱۰۰	
	گفتارها	آگاهی شما از نیازم را در باره تنظیم خانواده از رادیو تا من می کنم	در طول هفته چند ساعت برنامه های تلویزیون را دنبال می کنید؟	۲۵۲	۶۵,۳	۸۹	۲۳,۱	۴۵	۱۱,۷	۳۸۶	۱۰۰
				۶۵	۱۶,۸	۸۱	۲۱	۲۱	۵,۴	۳۸۶	۱۰۰
				۲۴	۶,۲	۹۴	۲۴,۴	۲۶۸	۶۹,۴	۳۸۶	۱۰۰
گفتارها	آگاهی شما از نیازم را در باره تنظیم خانواده از روزنامه و مجلات تا من می کنم	در طول هفته چند ساعت به مطالعه روزنامه و مجله اختصاص می دهید؟	۲۵۲	۶۵,۳	۸۹	۲۳,۱	۴۵	۱۱,۷	۳۸۶	۱۰۰	
			۶۵	۱۶,۸	۸۱	۲۱	۲۱	۵,۴	۳۸۶	۱۰۰	
			۲۴	۶,۲	۹۴	۲۴,۴	۲۶۸	۶۹,۴	۳۸۶	۱۰۰	

توصیف متغیر استقلال تصمیم گیری: متغیر استقلال تصمیم گیری زنان متأهل ۳۵-۲۰ شهر نور در این تحقیق با هشت گویه مورد سنجش قرار گرفته است این متغیر میزان استقلال تصمیم گیری زنان متأهل ۳۵-۲۰ شهر نور را نشان می دهد. فراوانی هر یک از گویه‌ها به همراه درصد معتبر آنها پس از ترکیب در سه سطح موافقم، بی نظر و مخالفم در جدول ۳ مشخص شده است.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی نسبی سنجه های استقلال تصمیم گیری

معرف ها	موافقم		بی نظر		مخالفم		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
در تصمیمات مربوط به خانه می توانم مستقل عمل می کنم	۲۶۲	۶۷٫۹	۱۶	۴٫۱	۱۰۸	۲۸	۳۸۶	۱۰۰
گاهی اوقات با تصمیماتی که شوهرم در امور زندگی می گیرد مخالفت تأثیر دارد	۱۹۲	۴۹٫۷	۳۹	۱۰٫۱	۱۵۵	۴۰٫۲	۳۸۶	۱۰۰
اغلب اوقات خودم تصمیم می گیرم	۱۶۹	۴۳٫۸	۶۶	۱۷٫۱	۱۵۱	۳۹٫۱	۳۸۶	۱۰۰
معمولا شوهرم در تصمیماتی که در منزل گرفته می شود نظر مرا می خواهد	۳۱۴	۸۱٫۳	۲۳	۶	۴۹	۱۲٫۷	۳۸۶	۱۰۰
درباره تعداد فرزندان من تصمیم می گیرم	۱۹۵	۵۰٫۵	۶۵	۱۶٫۸	۱۲۶	۳۲٫۶	۳۸۶	۱۰۰
تصمیم گیری درباره فاصله گذاری بین فرزندان نظر من مهم تر است	۲۰۵	۵۳٫۱	۷۰	۱۸٫۱	۱۱۱	۲۸٫۸	۳۸۶	۱۰۰
اگر قرار باشد به دیدن آشنایان برویم من تصمیم می گیرم	۱۵۵	۴۰٫۲	۶۰	۱۵٫۵	۱۷۱	۴۴٫۳	۳۸۶	۱۰۰
در خرید و تهیه وسایل منزل (یخچال، فرش...) تصمیم گیری با من است	۲۱۰	۵۴٫۴	۴۴	۱۱٫۴	۱۳۲	۳۴٫۲	۳۸۶	۱۰۰

توصیف متغیر استقلال اقتصادی: متغیر استقلال اقتصادی زنان متأهل ۳۵-۲۰ شهر نور

در این تحقیق با پنج گویه مورد سنجش قرار گرفته است این متغیر میزان استقلال اقتصادی زنان متأهل ۳۵-۲۰ شهر نور را نشان می دهد. فراوانی هر یک از گویه‌ها به همراه درصد معتبر آنها پس از ترکیب در سه سطح موافقم، بی نظر و مخالفم در جدول ۴ مشخص شده است.

جدول ۴: توزیع فراوانی نسبی سنجه های استقلال اقتصادی

معرف ها	موافقم		بی نظر		مخالفم		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
از درآمد خود می توانم هدیه ای برای کسی بخرم	۱۶۴	۴۲٫۵	۱۱۹	۳۰٫۸	۱۰۳	۲۶٫۷	۳۸۶	۱۰۰
می توانم از درآمد خود برای دوران سالخوردهگی پشتوانه مالی داشته باشم	۱۰۹	۲۸٫۲	۱۰۳	۲۶٫۷	۱۷۴	۴۵٫۱	۳۸۶	۱۰۰
اگر از درآمد خود چیزی بخرم می توانم به اختیار خود آن را بفروشم	۱۷۷	۴۵	۱۰۱	۲۶٫۲	۱۰۸	۲۸	۳۸۶	۱۰۰
تصمیم گیری درباره مصرف درآمدخانوار با من است	۱۴۱	۳۶٫۵	۱۸۹	۴۹	۵۶	۱۴٫۵	۳۸۶	۱۰۰
من درآمد خود را می توانم سرمایه گذاری کنم	۹۶	۲۴٫۹	۱۳۰	۳۳٫۷	۱۶۰	۴۱٫۵	۳۸۶	۱۰۰

توصیف متغیر میزان باروری: میزان باروری که در این تحقیق متغیر وابسته است با سؤال درباره تعداد فرزندان مورد سنجش قرار گرفته است که میانگین تعداد فرزندان در بین زنان مورد پژوهش در این تحقیق ۱/۹۷ است.

ب: تحلیل تبیینی داده‌ها

در این قسمت گزاره های نظری براساس گزاره های مشاهده ای مورد داوری تجربی و انتقادی واقع می شوند در این پژوهش برای داوری تجربی در مورد صحت و سقم در باب گزاره نظری فرضیه‌ها از روش تحلیل رگرسیون استفاده کرده ایم. همچنین در این تحلیل از رگرسیون چندگانه برای بررسی همزمان رابطه متغیرهای مستقل و وابسته و تحلیل مسیر استفاده کرده ایم.

فرضیه اول: بین استقلال اطلاعاتی زنان و میزان باروری رابطه وجود دارد، به طوری که هر چه استقلال اطلاعاتی در بین زنان بیشتر باشد باروری کمتر است.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می دهد که ضریب همبستگی متغیر استقلال اطلاعاتی با میزان باروری برابر با ۰/۶۵ است بنابراین نسبتی از واریانس متغیر میزان باروری که از طریق متغیر استقلال اطلاعاتی تبیین شده است ۰/۴۲ است.

براساس داده‌های موجود اگر متغیر استقلال اطلاعاتی وارد معادله شود یافته‌ها دلالت بر آن دارند که به ازای هر واحد افزایش در میزان استقلال اطلاعاتی زنان، میزان باروری به میزان ۰/۱۱۹- کاهش خواهد یافت. معادله رگرسیونی آن به این صورت است:

$$Y = 7/479 - 0/119 X$$

جدول شماره ۵: خلاصه تحلیل رگرسیونی فرضیه اول

R	R Square	F	Sig	Constant	b ₁	Beta ₁
۰/۶۵۵	۰/۴۲۸	۲۸۷/۹۱۰	۰/۰۰۰	۷/۴۷۹	-۰/۱۱۹	-۰/۶۵۵

همان طور که در جدول ۵ ملاحظه می شود، فرضیه اول به اثبات رسیده است، یعنی با افزایش استقلال اطلاعاتی زنان شهر نور از میزان باروری نیز کاسته خواهد شد.

فرضیه دوم: افزایش استقلال اقتصادی در بین زنان احتمالاً میزان باروری زنان در خانواده را تحت تأثیر قرار می دهد.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می دهد که ضریب همبستگی متغیر استقلال اقتصادی زنان شهر نور با متغیر وابسته یعنی میزان باروری برابر با ۰/۲۲ است. بنابراین نسبتی از واریانس متغیر میزان باروری در این شهر که از طریق متغیر استقلال اقتصادی تبیین شده است ۰/۰۴۸ است.

براساس داده‌های پژوهش اگر متغیر استقلال اقتصادی وارد معادله شود، به ازای یک واحد افزایش استقلال اقتصادی، میزان باوروری به اندازه ۰/۰۴۵- کاهش خواهد یافت. معادله رگرسیونی آن نیز به صورت زیر است:

$$Y = 4/699 - 0/045 X$$

R	R Square	F	Sig	Constant	b	Beta ₁
۰/۲۲۰	۰/۰۴۸	۱۹/۴۸	۰/۰۰۰	۴/۶۹۹	-۰/۰۴۵	-۰/۲۲۰

جدول ۶: خلاصه تحلیل رگرسیونی فرضیه دوم

همان طور که در جدول ۶ ملاحظه می شود، فرضیه دوم به اثبات رسیده است و با افزایش استقلال اقتصادی کاهش در میزان باوروری نیز مشاهده می شود.

فرضیه سوم: افزایش استقلال تصمیم گیری زنان در خانواده احتمال اثرگذاری آنها بر میزان باوروری زنان در خانواده را تقویت می کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می دهد که ضریب همبستگی متغیر استقلال تصمیم گیری زنان با میزان باوروری برابر با ۰/۱۵۴ است. بنابراین نسبتی از واریانس متغیر میزان باوروری که از طریق متغیر استقلال تصمیم گیری زنان تبیین شده است به اندازه ۰/۱۵۴ است. براساس یافته‌های پژوهش، اگر متغیر استقلال تصمیم گیری زنان وارد معادله شود، به ازای یک واحد افزایش در میزان استقلال تصمیم گیری زنان، میزان باوروری به اندازه ۰/۰۳- کاهش می یابد و معادله رگرسیونی آن به صورت زیر است:

$$Y = 4/825 - 0/03 X$$

R	R Square	F	Sig	Constant	b ₁	Beta ₁
۰/۱۵۴	۰/۰۲۴	۹/۳۳۳	۰/۰۰۲	۴/۸۲۵	-۰/۰۳	-۰/۱۵۴

جدول شماره ۷: خلاصه تحلیل رگرسیونی فرضیه سوم

یافته های تجربی در تحلیل رگرسیونی فوق نشان دهنده آن است که فرضیه سوم مبنی بر تأثیرگذاری استقلال تصمیم گیری بر میزان باوروری به اثبات رسیده است و با افزایش آن در آینده نیز از این میزان کاسته خواهد شد.

فرضیه چهارم: به نظر می رسد استقلال اقتصادی بر استقلال تصمیم گیری زنان تأثیر دارد، به طوری که استقلال اقتصادی تصمیم گیری زنان را تقویت می کند.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می دهد که ضریب همبستگی متغیر استقلال اقتصادی با استقلال تصمیم گیری زنان برابر با ۰/۲۳ است، بنابراین نسبتی از واریانس متغیر استقلال تصمیم گیری زنان که از طریق متغیر استقلال اقتصادی تبیین شده است ۰/۰۵ است.

براساس یافته‌های پژوهش اگر متغیر استقلال اقتصادی وارد معادله شود، به ازای یک واحد افزایش در میزان استقلال اقتصادی، استقلال تصمیم گیری به اندازه ۰/۲۴ افزایش خواهد یافت و معادله رگرسیونی آن به صورت زیر است:

$$Y = 22/725 + 0/24 X$$

جدول شماره ۸: خلاصه تحلیل رگرسیونی فرضیه چهارم

R	R Square	F	Sig	Constant	b ₁	Beta ₁
۰/۲۳	۰/۰۵۳	۲۱/۴۲۶	۰/۰۰۰	۲۲/۷۲۵	۰/۲۴	۰/۲۳

یافته های تجربی در تحلیل رگرسیونی نشان دهنده آن است که فرضیه چهارم نیز به اثبات رسیده است.

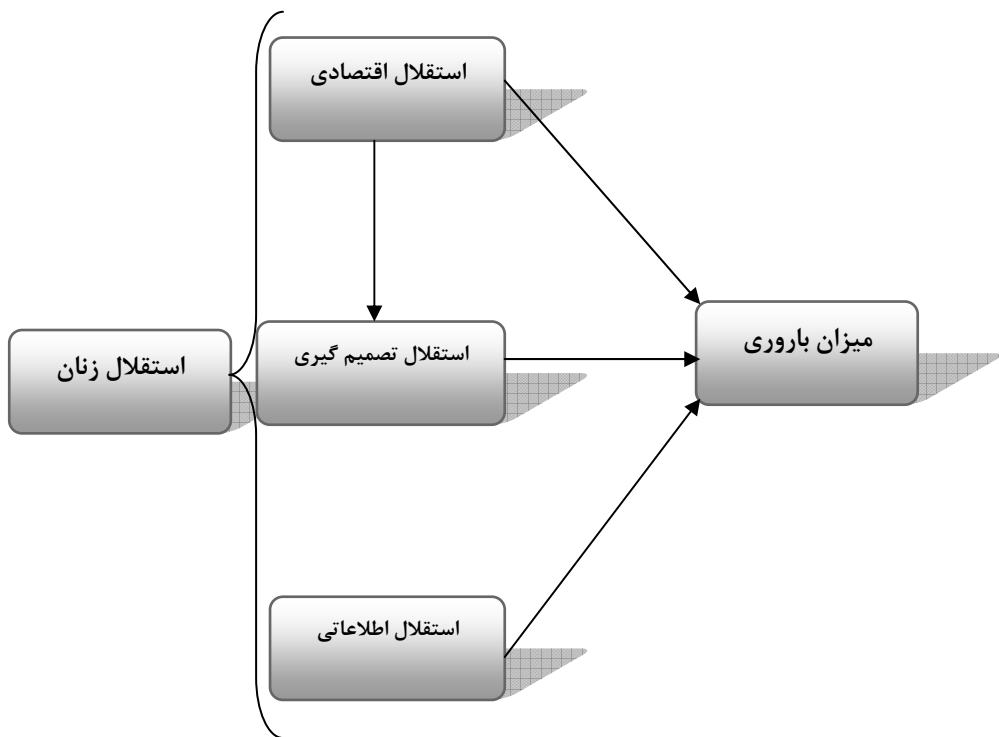
ج. تحلیل مسیر

تحلیل مسیر از خانواده تحلیل رگرسیون است، این تکنیک زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که متغیرها در سطح سنجش فاصله ای باشند. یکی از کاربردهای سودمند روش تحلیل مسیر، آزمودن مدل نظری تحقیق است (ساعی، ۱۳۸۶: ۱۶۵).

جدول شماره ۹: ضریب رگرسیون چندگانه برای تحلیل مسیر

R	R ²	F	Sig	Constant	Reg Coefficients					
					b ₁	b ₂	b ₃	Beta ₁	Beta ₂	Beta ₃
۰/۶۶۳	۰/۴۳۹	۹۹/۷۲	۰/۰۰۰	۷/۱۶۸	-۰/۱۳	۰/۰۱۵	۰/۰۱۶	-۰/۷۱۴	-۰/۰۷	۰/۰۷

متغیرهای مستقل: ۱. استقلال اطلاعاتی، ۲. استقلال تصمیم گیری، ۳. استقلال اقتصادی و متغیر وابسته: میزان باروری
با جای دادن ضرایب بتای به دست آمده جدول ۹ در مدل نظری به مسیر غیرمستقیم زیر دست می یابیم:

شکل ۳. مدل تحلیل مسیر

در جدول ۱۰ اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل و تأثیر آن بر روی متغیر وابسته نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۰: اثرات مستقیم و غیر مستقیم تحلیل مسیر

اثرات مستقیم		اثرات غیر مستقیم	
مسیر	ضریب بتا	مسیر	محاسبه اثر
استقلال اقتصادی بر میزان باروری	۰/۰۷	تأثیر غیر مستقیم استقلال اقتصادی و استقلال تصمیم‌گیری زنان بر میزان باروری	$(-۰/۰۷) (-۰/۲۳) = -۰/۰۱۶$
استقلال تصمیم‌گیری زنان بر میزان باروری	-۰/۰۷		
استقلال اطلاعاتی بر میزان باروری	-۰/۷۱		
استقلال اقتصادی به استقلال تصمیم‌گیری	۰/۲۳		

همان طور که در جدول ۱۰ مشاهده می شود استقلال اطلاعاتی بر میزان باروری بیشترین تأثیر (-۰/۷۱) را دارد.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف "بررسی تأثیر استقلال زنان بر میزان باروری" از دیدگاه زنان متأهل ۲۰-۳۵ شهر نور اجرا شده است. نتایج توصیفی نشان می دهد که ۴۳/۳ درصد زنان در فاصله سنی بین ۲۶-۳۰ سال بوده اند که بیشترین درصد و ۱۸/۱ درصد زنان در فاصله سنی بین ۲۵-۲۰ سال بوده اند که کمترین درصد نیز می باشد. همچنین یافته‌ها دلالت بر آن دارد که سطح تحصیلات ۳۰/۶ درصد از این زنان راهنمایی بوده که بالاترین درصد است. از دیگر نتایج توصیفی که می توان به آن اشاره کرد این است که ۴۸/۴ درصد از زنان متأهل مورد پژوهش درآمدی ندارند، و بیش از ۵۰ درصد نیز شاغل هستند.

میانگین تعداد فرزندان در بین زنان مورد پژوهش ۱/۹۷ است که نسبت به شاخص کل باروری بیشتر است، همچنین باید خاطر نشان کرد که ۳۴/۲ درصد از زنان دارای دو فرزند هستند. جدول زیر توزیع فراوانی شاخص‌ها را نشان می دهد. بعد از بررسی و توصیف تک تک گوچه‌ها، میانگین درصدهای به دست آمده از متغیرهای مستقل محاسبه شد و از طریق ترکیب گفتارهای هر یک از متغیرها به شاخص آن متغیرها دست پیدا کردیم.

جدول شماره ۱۱: توزیع فراوانی شاخص متغیرها

متغیرها	درصدهای شاخص متغیرها	بالا (درصد)	متوسط (درصد)	پایین (درصد)	کل (درصد)
	بعد آگاهی	۵۸/۰۳	۳۴/۵۳	۷/۴	۱۰۰
استقلال	بعد کسب اطلاعات	۴۶/۷۳	۳۱/۱۶	۲۲/۱۳	۱۰۰
اطاعاتی	بعد فراغتی	۲۹/۴۳	۲۳/۸۳	۴۷/۷۶	۱۰۰
	میانگین اطلاعاتی	۴۴/۶۹	۲۹/۸۴	۲۵/۷۶	۱۰۰
	استقلال تصمیم گیری	۵۵/۱۱۲	۱۲/۳۸۷	۳۲/۴۸	۱۰۰
	استقلال اقتصادی	۳۵/۴۲	۳۳/۲۸	۳۱/۱۶	۱۰۰

داده های تجربی شاخص متغیرهای مستقل پژوهش را نشان می دهد. شاخص استقلال اطلاعاتی دلالت بر آن دارد که به طور متوسط استقلال اطلاعاتی ۴۴/۶۲ درصد از زنان متأهل ۳۵-۲۰ سال شهر نور در سطح بالایی است و ۲۵/۷۶ درصد از آنها نیز از این نظر در سطح پایینی بوده اند و بدین ترتیب متوسط تعداد زنان متأهلی که دارای استقلال اطلاعاتی سطح بالا هستند به اندازه تقریباً ۱۹ درصد بیشتر از زنان متأهلی است که از این نظر دارای اطلاعات در سطح پایین هستند. شاخص استقلال تصمیم گیری در جدول ۳ دلالت بر آن دارد که به طور متوسط استقلال تصمیم گیری ۵۵/۱۲ درصد از زنان متأهل ۳۵-۲۰ سال شهر نور در سطح بالایی است و ۳۲/۴۸ درصد از آنها نیز از نظر این در سطح پایینی بوده و بدین ترتیب متوسط تعداد زنان متأهلی که دارای استقلال تصمیم گیری سطح بالا هستند به اندازه تقریباً ۲۲ درصد بیشتر از زنان متأهلی است که دارای استقلال سطح پایین هستند. متغیر مستقل دیگر در این پژوهش استقلال اقتصادی است. شاخص استقلال اقتصادی دلالت بر آن دارد که به طور متوسط ۳۵/۴۲ درصد از زنان متأهل ۳۵-۲۰ سال شهر نور دارای استقلال اقتصادی در سطح بالایی هستند و ۳۱/۱۶ درصد از آنها نیز از نظر این متغیر در سطح پایین بوده و بدین ترتیب متوسط تعداد زنان متأهلی که دارای استقلال اقتصادی در سطح بالا هستند به اندازه تقریباً ۴ درصد بیشتر از زنان متأهلی است که دارای استقلال اقتصادی سطح پایین هستند. جدول ۱۱ توزیع فراوانی شاخص های استقلال اطلاعاتی، تصمیم گیری و اقتصادی را در سه سطح نشان می دهد. در یک نتیجه گیری کلی، تمامی متغیرهای مستقل برای تحلیل با روش Enter وارد معادله رگرسیون شده اند تا تاثیر هر یک از آنها برآورد شود. ضریب همبستگی رگرسیون چندگانه میزان باروری با ترکیب خطی متغیرهای استقلال اطلاعاتی، استقلال تصمیم گیری و استقلال اقتصادی برابر با ۰/۶۶ است. بنابراین نسبتی از واریانس متغیر میزان باروری که از طریق متغیرهای استقلال اطلاعاتی، استقلال تصمیم گیری و استقلال اقتصادی تبیین شد برابر با ۰/۴۳ است و معادله آن به شرح زیر است:

$$Y = ۷/۱۶۸ - ۰/۱۳ X_۱ + ۰/۰۱۵ X_۲ + ۰/۰۱۶ X_۳$$

معادله استاندارد آن نیز به صورت زیر است:

$$Z_y = - ۰/۷۱۴ Z_{۱} - ۰/۰۷ Z_{۲} + ۰/۰۷ Z_{۳}$$

(استقلال اقتصادی) ۰/۰۷ + (استقلال تصمیم گیری) ۰/۰۷ - (استقلال اطلاعاتی) ۰/۷۱۴ = باروری Z
بنابراین معادله استاندارد رگرسیون نشان دهنده آن است که متغیر استقلال اطلاعاتی دارای بالاترین تأثیر منفی بر میزان باروری است، یعنی در جهت کاهش میزان باروری عمل می کند اما متغیر استقلال اقتصادی تأثیری مثبت بر باروری دارد یعنی با افزایش استقلال اقتصادی میزان باروری نیز افزایش می یابد.

پیشنهادهاد

براساس یافته های پژوهش می توان پیشنهاد زیر را برای دست اندرکاران مطرح ساخت:

با توجه به اینکه ابعاد متفاوت استقلال زنان که شامل استقلال اقتصادی، استقلال تصمیم گیری و استقلال اطلاعاتی است ارتباط مستقیمی با میزان باروری دارند در جوامعی که میزان باروری در سطح بالایی است و کاهش و کنترل آن مدنظر است، ارتقاء و بهبود استقلال زنان در ابعاد متفاوتی که ذکر آن رفت می تواند کمک مؤثر و ارزشمندی در این زمینه باشد یعنی با بهبود ابعاد متفاوت استقلال زنان می توان میزان باروری را در آن جامعه کنترل کرد تا جمعیت به سطح متعادل برسد. این امر در نهایت برنامه ریزی در تمامی ابعاد مربوط به جمعیت را نیز تسهیل خواهد کرد.

منابع

فارسی

- امانی، م. و دیگران (۱۳۵۴). لغت نامه جمعیت شناسی. تهران، دانشگاه تهران.
- حسینی، ح. (۱۳۸۱). درآمدی بر جمعیت شناسی اقتصادی-اجتماعی و تنظیم خانواده. همدان، شورای انتشارات دانشگاه بوعلی سینا
- رفیع پور، ف. (۱۳۸۲) «کند و کاوها و پنداشت ها: مقدمه ای بر روش های شناخت جامعه و تحقیقات اجتماعی»، تهران: شرکت سهامی انتشار
- ساعی، ع. (۱۳۸۶)، "روش تحقیق در علوم اجتماعی (با رویکرد عقلانیت انتقادی)"، تهران: سمت.
- ساعی، ع. (۱۳۸۱). تحلیل آماری در علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیان مهر، چاپ سوم
- عباسی شوازی، م. ج و دیگران. (۱۳۸۱). بررسی دیدگاه زنان در مورد رفتارهای باروری در استان یزد با استفاده از روشهای کیفی. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۰.
- عباسی شوازی، م. ج و دیگران. (۱۳۸۴). تغییرات خانواده و کاهش باروری در ایران مطالعه موردی استان یزد. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۵
- عباسی شوازی، م. ج و دیگران. (۱۳۸۶). قومیت و باروری: آزمون فرضیه های رقیب برای تبیین تفاوت های قومی باروری در شهرستان ارومیه. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، شماره ۴
- عباسی شوازی، م. ج و دیگران. (۱۳۸۳). همگرایی رفتارهای باروری در ایران، میزان، روند و الگوی سنی باروری در استان های کشور در سال های ۷۵-۱۳۵۱. نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۸
- عباسی شوازی، م. ج و دیگران. (۱۳۸۳). تحولات باروری شواهدی از چهار استان منتخب. تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- محمدی فر، م. ر. (۱۳۷۷). فرهنگ دانش شناسی. تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- مشیری، م. (۱۳۶۹). فرهنگ زبان فارسی. تهران، انتشارات سروش.

انگلیسی

- Dharmalingam, And Morgan's, (1996). Women's work autonomy and birth control evidence from two south Indian village.

- Dyson, T. and Moor. (1983). Kinship, female autonomy and demographic behavior in India. *Population and Development Review* 9(3), pp35-60
- Jejeebhoy, S. Satar, Z. (2001). Women's Autonomy in India and Pakistan: The influence of religion and region. *population and development review* 687-712
- Jejeebhoy, S. (.1991). Women's status and fertility: cross-sectional evidence from Tami Nauda, India" . *Studies in family planning* 22(4) : 217-30
- Jejeebhoy, S. (1995). Women's education, autonomy and reproductive behavior" Evidence from Developing countries. New york oxford behavior" university press.
- Rahman, M. Shahidullah, K. (2007). Participation of Adolescents in household Decision-Making process in Bangladesh "Indian journal community Medician, vol.32, issue2